

„PRZESYŁKA” Z KLIMONTOWA DO ROSJI W 1904 R. Z DZIEJÓW BIBLIOTEKI KLIMONTOWSKIEGO KONWENTU OJCÓW DOMINIKANÓW

Eugeniusz Niebelski

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Katedra Historii XIX wieku (em. prof.)
e-mail: niebel@kul.pl

Streszczenie: Tekst opisuje historię likwidacji biblioteki klasztoru Dominikanów w Klimontowie (w czasie kasaty 1864 r. uznany za tzw. etatowy) w ziemi sandomierskiej po śmierci ostatniego zakonnika w 1901 r. oraz przebieg przejścia w 1904 r. przez Publiczną Bibliotekę w Petersburgu najcenniejszych ksiąg. Zawiera także przedruki dokumentów sprawy (w jęz. rosyjskim), ilustrujące szczegóły urzędowej procedury, poczynając od spisu tytułów zbioru książek po wysyłkę do Petersburga najcenniejszych pozycji, oraz prezentuje instytucje biorące w tym udział: zarówno ze strony rosyjskiej (łącznie z MSW), jak i polskiej: m.in. Konsystorz Biskupi w Sandomierzu oraz wójt Klimontowa, który drogą pocztową realizował wysyłkę do Petersburga. Według przytoczonej dokumentacji, do Petersburga wysłano dwie książki; wysyłkę pozostałych książek zatrzymały wydarzenia rewolucyjne 1905 r. mające miejsce w Rosji i w Królestwie Polskim. Prawdopodobnie pozostałe książki dominikańskiego zbioru w Klimontowie zostały później przekazane do biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu.

Słowa kluczowe: XIX wiek; carska kasata klasztorów; poklasztorne księgozbiory; rabunek polskich dóbr narodowych; publikacja dokumentów; Klimontów; Petersburg

„W roku 1903 z rozkazu Konsystorza jeden z wikariuszów klimontowskich książki [dominikańskie] spisał. Z książek tych na rozkaz ministerium wybrano większą przedstawiającą wartość i przez wójta gminy do Petersburga odesłano. Reszta, małą już przedstawiającą wartość, przeniesiona została do biblioteki przy kolegiackim, dziś parafialnym infułackim kościele” – tak pisał o niecodziennym

wydarzeniu pierwszy dziejopis Klimontowa, kanonik sandomierski i infułat klimontowski ks. Wawrzyniec Kukliński¹.

Tenże Kukliński, opisując stan biblioteki pół wieku wcześniej, zanotował: „Według katalogu sporządzonego 1854 r. zawierała w sobie tytułów ksiąg 496, z których Pisma świętego tytułów 3, Ojców Kościoła tytułów 160, teologii dogmatycznej i moralnej tytułów 99, kazań i mów kościelnych tytułów 43, historii kościelnej tytułów 29, kazań i czytań polskich tytułów 67. Znajdowało się w niej dużo dzieł z początku wieku 16, a zwłaszcza z czasów późniejszych”². Do wspomnianego roku 1903 i sporządzenia nowego spisu z dominikańskiej biblioteki zniknęło blisko 300 tytułów. A najwięcej zginęło po śmierci ostatniego dominikanina klimontowskiego, po 1901 r., kiedy to gmach poklasztorny nie miał dobrego dozoru, wyjąwszy sam kościół, którego opiekunem był właśnie klimontowski proboszcz.

Dziś możemy to zdarzenie opisać nieco szerzej, dysponując dokumentacją wydobytą z archiwum w Petersburgu (RGIA). A także skomentować ocenę ks. Kuklińskiego o reszcie książek „małej wartości”, co uznać należałoby raczej za sporą przesadę, zważywszy choćby na tytuły dzieł poniżej zaprezentowane oraz czas ich wydania. Równocześnie tekst niniejszy oraz zaprezentowane dokumenty dowodzą skrupulatnie realizowanego planu przez władze carskie „wzbogacania” zasobów Cesarskiej Biblioteki Publicznej (założonej w 1795 r.) polskimi rabowanymi dobrami, co rozpoczęto już tamtego wieku od przejęcia Biblioteki Załuskich (400 tys. tomów i dziesiątki tysięcy rękopisów i rycin³), a w wieku XIX m.in. – cennych książek i rękopisów z bibliotek systematycznie kasowanych polskich klasztorów⁴.

¹ W. KUKLIŃSKI, *Miasto prywatne Klimontów i jego kościoły*, Sandomierz 1911 (odbitka z „Kroniki Diecezji Sandomierskiej”), s. 197.

² Tamże, s. 195-196.

³ Znaczna część przesyłanych do Petersburga zbiorów „przepadła” po drodze. Zob. *Bracia Załuscy. Ich epoka i dzieło*, red. D. Dukwicz, Warszawa 2011; zob. też *Katalog zachowanych rękopisów z dawnej Biblioteki Załuskich – pierwszej polskiej biblioteki narodowej*, red. K. Kossarzecki, T. Szwaciński, O.N. Bleskina, N.A. Elagina, Warszawa 2019; Z. STRZYŻEWSKA, *Konfiskaty warszawskich zbiorów publicznych po Powstaniu Listopadowym. Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Materiały i dokumenty z archiwów rosyjskich*, Warszawa 2000.

⁴ Zob. szczegółową urzędową instrukcję z 7/19 grudnia 1864 r. o postępowaniu ze zbiorami poklasztornymi książek, rękopisów i in. (jak m.in. spisać, zabezpieczyć, opieczętować i ocenić merytorycznie, czy zbiory nadają się do wysyłki do instytucji kulturalnych w Królestwie lub Rosji), wydaną wkrótce po kasacie klasztorów jesienią t.r., w: Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], Centralne Władze Wyznaniowe [dalej: CWW], syg. 0233, s. 22 n.

OKOLICZNOŚCI WYMUSZONEJ PRZESYŁKI DO PETERSBURGA

Jesienią 1864 r., w ramach carskiej kasaty klasztorów w Królestwie Polskim dominikański konwent w Klimontowie zarejestrowany został jako klasztor etatowy, jednakże bez możliwości przyjmowania nowicjuszy, innymi słowy – pozostawiony „na wymarcie”. Obiekt pustoszał w miarę, jak umierali kolejni zakonnicy, a ostatni z nich zmarł w marcu 1901 r. W takim przypadku władze rządowe klasztory zamykały, kościoły oddając pod opiekę miejscowych proboszczów, a zasoby biblioteczne decyzjami władz przekazywano seminariom, do Biblioteki Publicznej w Warszawie, zaś najcenniejsze zbiory „wędrowały” do bibliotek i muzeów centralnych w Rosji⁵. Tą samą koleją i dawno wypracowanymi metodami władze spenetrowały zbiory klimontowskie.

W opisywanej akcji wzięły udział instytucje i osoby je reprezentujące zarówno Królestwa Polskiego, jak i centralne władze Cesarstwa: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Oświecenia Publicznego, Warszawski Okręg Naukowy, Departament Spraw Duchownych Obcych Wyznań w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Cesarstwa, Kancelaria Warszawskiego Generał-Gubernatora, gubernator radomski, naczelnik powiatu sandomierskiego, wójt Klimontowa, ze strony kościelnej Konsystorz Sandomierski oraz Cesarska Biblioteka Publiczna w Petersburgu, której dyktował wówczas historyk i bibliograf Dmitrij Fomicz Kobioko.

Sprawą księgozbioru klimontowskiego zajął się gubernator radomski (zapewne na zlecenie Departamentu Spraw Duchownych Obcych Wyznań), prosząc Konsystorz biskupi w Sandomierzu o sporządzenie spisu tytułów (wedle ks. Kuklińskiego wykonał go jeden z wikariuszy klimontowskich⁶). Rejestr objął ok. 200 tytułów (faktycznie znacznie więcej tomów), podzielonych na działy (każdy ponumerowany osobno): teologia, Ojcowie Kościoła, Pismo Świąte, kazania, prawo, historia i „różne” inne; zatwierdził go dziekan dekanatu sandomierskiego, ks. Antoni Krawczyński⁷. Drogą urzędową, a więc poprzez Departament Obcych Wyznań rejestr przesłano do Biblioteki Publicznej w Petersburgu. 10 grudnia 1903 r. dyrektor biblio-

⁵ O historii zbiorów kościelnych w diecezji sandomierskiej w XIX wieku i ich przejmowaniu przez władze carskie zob. ks. W. WÓJCIK, *Włączenie zbiorów poklasztornych do Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1 (1960), nr 2, s. 50-65 (szczególnie przypis 3); zob. także o przejściu przez władze zbiorów klasztoru w Lublinie M. RADWAN, *Deportacja księgozbioru lubelskich dominikanów (1886-1888)*, w: *Lublin a książka*, red. A. Krawczyk, E. Józefowicz-Wisińska, Lublin 2004, s. 287-292; por. również dokumenty o wysyłce w 1866 r. ksiąg z klasztoru Pijarów w Radomiu do Publicznego Muzeum w Moskwie, AGAD, CWW, sygn. 0233, s. 274n (zob. także s. 61-85 o losach innych zbiorów bibliotek poklasztornych w diec. sandomierskiej).

⁶ W. KUKLIŃSKI, *Miasto prywatne*, s. 197.

⁷ RGIA, fond 821, opis 125, dzieło 3018, k. 213.

teki Kobieko powiadamiał Departament, że odsyła spis z zakreślonymi niebieskim ołówkiem tytułami, które biblioteka przyjmie do swoich zbiorów (zob. dokument niżej). Faktycznie zakreślono znaczącą większość tytułów wskazanych w spisie.

W zbiorze były książki z wieków XVI-XIX (najwięcej z wieku XVII i XVIII), drukowane w różnych ważnych ośrodkach wydawniczych Europy Zachodniej, rzadziej polskich, z których warto wymienić: Lyon, Wenecję, Antwerpię, Kolonię, Rzym, Paryż, Bazyleę, Lipsk i Wiedeń, z polskich: Kraków, Warszawę, Wilno, Poznań i Lwów. Dla przykładu podamy nieco tytułów: „Biblia Sacra” (Lugduni 1546), „Psalmi Davidi” (Antverpiae 1592), „Figurae Bibliae” (Lugduni 1573), Joan Laustenus, „De Eucharistia” (Lipsiae 1535), Bartholomeo a Medina, „Expositio Angelici Doctoris” (Venetiis 1602), Jacob Wolski, „Alphabetum Dogmaticum” (Posnaniae 1731), S. Augustus, „Opera” (Antverpiae 1576), Tertulianus, „Opera” (Basileae 1550), Ming, „Patrologiae Graecae” (tomus 33), Kiersznicki, „Mowy niedzielne” (Warszawa 1727), „Buonaparte et sa famille” (Paris 1816), ks. Ostrowski, „Dzieje i prawa kościoła polskiego” (Warszawa 1793), Hector Lusitanus, „Coment. in iure”⁸.

Okazuje się, że był to zbiór już znacznie uszczuplony, co znajduje potwierdzenie w opracowaniu ks. W. Kuklińskiego. Zanotował on mianowicie, że po śmierci ostatniego dominikanina biblioteka pozostawała „w najsmutniejszym stanie: wiele książek zniszczono, dużo skradziono przez wyłom w suficie zrobiony⁹, inne znów skradli wędrujący antykwariusze”¹⁰. Miało to miejsce pomiędzy rokiem 1901, gdy w marcu zmarł ostatni dominikanin o. Korneli Mikusiński, a rokiem 1904, kiedy to decyzjami władz rządowych opiekunem kościoła poklasztornego (kościół pozostawiono na użytek parafian jako filialny) został filiał ks. Aleksander Jankowski, przybyły niedawno z Syberii (zesłany tam po powstaniu 1863 r.¹¹). Proboszcz Kukliński pełniący w tamtym przejściowym okresie funkcję opiekuna kościoła, a nie całego obiektu poddominikańskiego, z całą pewnością nie mógł przejąć biblioteki poklasztornej bez zgody władz rządowych, nie mógł tego uczynić także biskup sandomierski.

Klimontowski zbiór książek mających powędrować do Petersburga ważył ok. 40 pudów (według raportu wójta Klimontowa), więc ponad 650 kilogramów, co wymagało sporych kosztów zarówno przygotowania do wysyłki, jak i samego

⁸ Podane tytuły lub ich skróty według zapisów w: „Spis książek klasztornej biblioteki w osadzie Klimontów”, RGIA, fond 821, opis’ 125, dzieło 3018, k. 119-213.

⁹ Biblioteka mieściła się w północnym skrzydle klasztornego gmachu na piętrze.

¹⁰ W. KUKLIŃSKI, *Miasto prywatne*, s. 197.

¹¹ Ks. A. Jankowski ostatnie dekady zamieszkiwał na Syberii dobrowolnie – w Tunce w okolicach Bajkału; trudnił się tam m.in. handlem. Zob. E. NIEBELSKI, *Tunka. Syberyjskie losy księży zesłańców 1863 roku*, Wrocław 2011, s. 313.

przetransportowania. Wysyłka książek z Klimontowa do Petersburga przeciągała się. Biblioteka w Petersburgu nie zamierzała jednakże czekać, aż sprawa się rozstrzygnie (16 września dyrektor Kobioko ponownie informował Departament Obcych Wyznań, że książki z przyjemnością przyjmie) i poprosiła o wysyłanie kilku wybranych pozycji, uznanych przez tamtejszych specjalistów za najcenniejsze. Do Klimontowa ponownie przesłano spis tytułów z podkreślonymi czerwonym atramentem trzema pozycjami jako wskazanymi do przesłania do biblioteki.

24 listopada 1904 r. wójt klimontowski wysłał do Departamentu Spraw Duchownych Obcych Wyznań przesyłką pocztową dwie książki: „Biblia Sacra”, wydrukowaną w Lyonie w 1546 r. (figurującą w wymienionym spisie książek w dziale „Swiaszczennoje Pisanije” pod nr. 1) oraz „Buonaparte et sa famille”, wydaną w Paryżu w 1816 r. (w spisie „Istorija” pod nr. 43). Biblioteka petersburska upominała się jeszcze o inną książkę, zatytułowaną „Homiliae”, a wydaną w Lipsku w 1588 r. (notowaną w powyższym spisie w dziale „Propowiedi” pod nr. 34), ale okazało się, że w zachowanych klimontowskich zbiorach już jej nie było¹².

Równoległe z działaniami w sprawie księgozbioru klimontowskiego, w latach 1903-1904 władze warszawskie podjęły scentralizowane działania, by akcją objąć także cztery inne biblioteki poklasztorne w Królestwie Polskim, a właściwie w Kraju Przywiślańskim. Z inspiracji Departamentu Spraw Duchownych Obcych Wyznań odniesiono się do specjalistów, naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego, z propozycją, by ci dokonali spisów oraz przebadania stanu fizycznego książek i ich walorów merytorycznych we wszystkich pięciu bibliotekach. Po dłuższym czasie Kurator Warszawskiego Okręgu Naukowego przesłał 19 września 1904 r. do Departamentu pismo z informacjami o obiektywnych trudnościach (według ocen dwóch pracowników uniwersytetu i także rektora) szybkiego wykonania zadania i niemałych kosztach całej operacji: dotarcie do bibliotek jest utrudnione, bowiem położone są na dalekiej prowincji, prace wymagają czasu i trudów: należy wpięrcz oczyścić zaniedbane księgi i rękopisy z kurzu i pyłu niebezpiecznych dla zdrowia (czym naukowcy sami zająć się nie mogą), na czas prac merytorycznych niezbędne jest zapewnienie profesorom zakwaterowania i wyżywienia itp. Obliczano, że na jeden obiekt potrzeba średnio 200-300 rubli, zatem koszt całej operacji obejmującej pięć bibliotek wyniesie najmniej 1000-1500 rubli¹³. Nic nie wskazuje na to, by do Klimontowa przyjeżdżał ktoś z Uniwersytetu Warszawskiego; nie wiemy też, czy jakieś działania podejmowano w innych bibliotekach. Prawdopodobnie całą akcję storpedowały rewolucyjne wydarzenia następnego roku.

¹² Zob. dokumenty poniżej.

¹³ Zob. RGIA, fond 821, opis' 125, dzieło 3018, k. 115 i kolejne.

Założyć można, że poza dwoma tytułami ze zbioru klimontowskiego innych książek, które wcześniej biblioteka petersburska zaznaczyła niebieskim ołówkiem jako pożądanych, do Rosji już po 1904 r. nie posłano. Przypomnijmy zapiskę proboszcza ks. Kuklińskiego, że pozostałe zbiory poddominikańskie „przeniesione zostały” do biblioteki przy kościele farnym. Narzuca się pytanie: dlaczego biblioteka petersburska, zainteresowana pierwotnie bez mała całym zasobem poddominikańskim, zaniechała¹⁴ dalszych starań? Odpowiedź wydaje się oczywista: przeszkodą były tragiczne wydarzenia styczniowe w Petersburgu w 1905 r., które rozpoczęły w Rosji rewolucję trwającą kilka lat, a która także przeniesie się na tereny polskie. I kolejne pytanie: co stało się z księgozbiorem przy parafii klimontowskiej? Prawdopodobnie zasilił później bibliotekę seminarium w Sandomierzu. Sprawdzenie tego jest możliwe poprzez konfrontację spisu dominikańskiego księgozbioru z 1903 r. z zasobem biblioteki seminaryjnej, wymaga to jednakże nowych badań.

DOKUMENTY SPRAWY

Poniżej zamieszczamy odpisy wybranych dokumentów – korespondencji urzędowej z lat 1903-1905, która obrazuje procedurę przejęcia książek oraz wskazuje na instytucje w tym uczestniczące; potwierdza jednocześnie fakt (dowodzony już innymi tekstami historycznymi), że centralne biblioteki rosyjskie, głównie Petersburga „wzbogacały” swoje zbiory dzięki przejmowaniu polskiego dziedzictwa narodowego.

Dokumenty pochodzą ze wspomnianego archiwum RGIA w Petersburgu (Rosijskij gosudarstwennyj istoričeskij archiw), z zespołu 821, inwentarza 125, tomu o sygnaturze 3018, w którym na kartach od numeru 99 do 213 zawarta jest opisana wyżej historia poddominikańskiego księgozbioru w Klimontowie¹⁵. Dokumenty oryginalne to zarówno rękopisy, jak i drukowane na maszynie pisarskiej.

---

¹⁴ Ostatnie pismo z cytowanego zbioru dokumentów dotyczących książek poddominikańskich w Klimontowie to przytoczone poniżej pismo Kancelarii Warszawskiego Generał-Gubernatora z 26 stycznia 1905 r.

¹⁵ Dysponujemy niekompletnym materiałem z cytowanego tomu: kilkoma kopiami dokumentów wydobytymi przed laty z archiwum przez ks. Mariana Radwana, sporządzonymi później odpisami (z mikrofilmu) uczynionymi przez niżej podpisanego oraz obszerniejszą dokumentacją fotograficzną sporządzoną przez dominikanina o. Marka Miławickiego.

Канцелярия Варшавскаго
Генерал-Губернатора
по 5 Делопроизводству

В Департамент Духовных Дел
Иностранных Исповедании

4 октября 1903 г.

№ 3463

5228

Варшава.

Канцелярия, по приказанию Господина И. д. Генерал-Губернатора, препровождая при сем представленный Радомским Губернатором список книг находящихся в библиотеке упраздненного в минувшем году Климонтовскаго Доминиканскаго р.м. монастыря, имеет честь покорнейше просить Департамент о сношения с ИМПЕРАТОРСКОЙ Публичной Библиотекой по вопросу о том, не представится ли желательным передать в оную каких либо изданий из состава названной библиотеки.

За директора [*podpisal*] Сири...¹⁶

*

Министерство
Народнаго Просвящения

В Департамент Духовных Дел
Иностранных Исповедании

Управление
Императорской
Публичной Библиотеки
10 декабря 1903 года
№ 2089

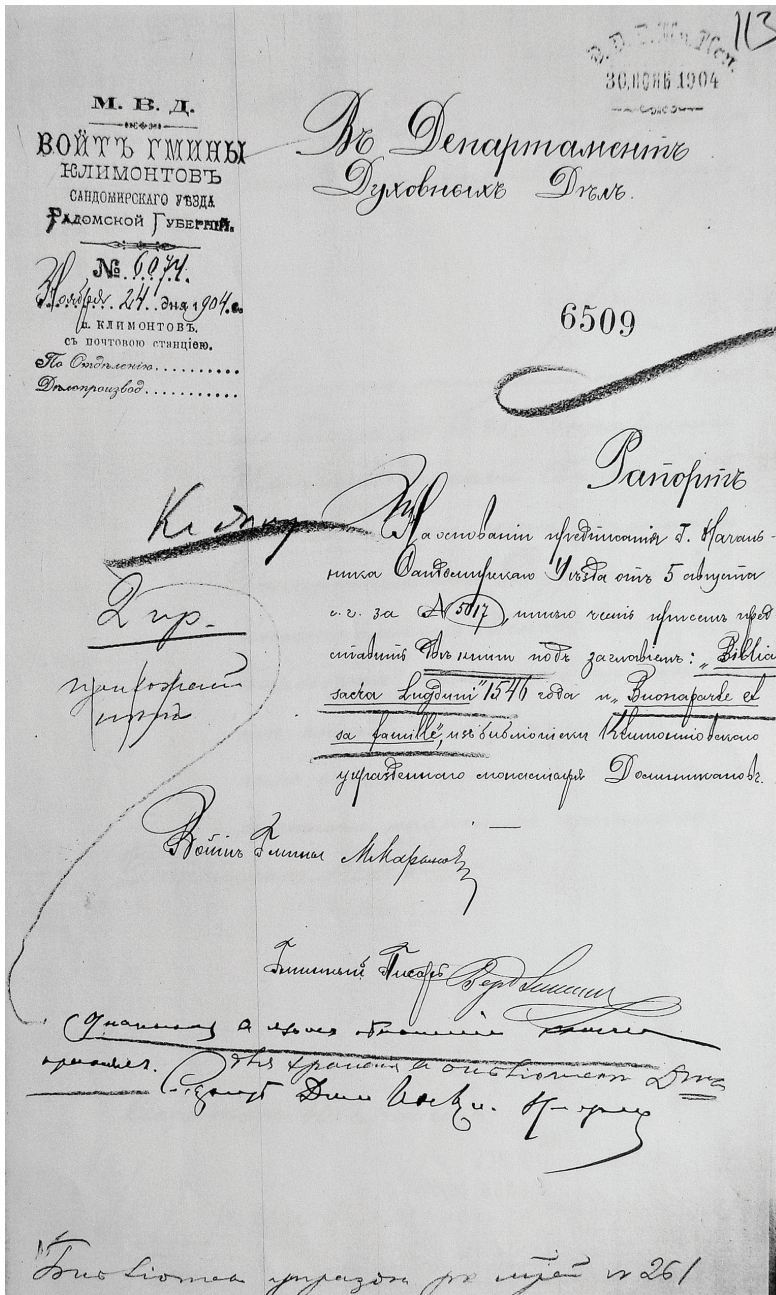
6575

Согласно отношению от 15 октября сего года за № 5228 Управление Императорской Публичной Библиотеки имеет честь уведомить Департамент Духовных Дел Иностранных Исповедании, что Библиотека желала бы приобретать книги из возвращаемого при сем списка, которыя подчеркнуты в списке красными чернилами.

Директор Кобеко
Секретар Н. Каринский

---

¹⁶ Podpis nieczytelny.

1. Pismo dyrektora Biblioteki Publicznej w Petersburgu D.F. Kobieko z 10 grudnia 1904 r. wskazujące, jakie książki poklasztornego zbioru w Klimontowie należy przesłać do biblioteki (RGIA, f. 821, op. 124, d. 3018, k. 101)

101

МИНИСТЕРСТВО
НАРОДНАГО
ПРОСВЕЩЕНИЯ.
УПРАВЛЕНИЕ
ИМПЕРАТОРСКОЙ
ПУБЛИЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ.

декабря 1903 года

№ 2159

В Департаментъ Духовныхъ
Дѣлъ Иностраннаго Ученства.

6575

Согласно отписанию отъ 15 октября
сего года за № 5228, Управление
Императорской Публичной Библиотеки имеет честь уведомить
Департаментъ Духовныхъ Дѣлъ
Иностраннаго Ученства, что
Библиотека имела бы приобрести
тѣ книги изъ возвращаемаго при
семъ списка, которые подчеркнуты
въ спискѣ красными чертилками.

Директоръ П. В. С. К. О.

Секретарь И. Каринский

и еще-бы два касы. Книжки по рапортѣ

Библиотечнымъ управленіемъ ссылаются на отъ 15 октября сего года за № 5228.

2. Raport wójta Klimontowa z 24 listopada 1904 r. o wysyłce pocztą do biblioteki w Petersburgu dwóch książek z księgozbioru zamkniętego klasztoru Dominikanów

*

Отд. 1

В Канцел... Варш. Г. Губерн.

Ст. 2

23/XII 1903 г.

№ 6575

Вследствие отношения от 4 м. окт. за № 3463 Д-ть покорнейше просить не отказать в распоряжении к отсылке из числа книг принадлежавших б. Климонтовскому р.к. монастырю Доминикаков тех, названия коих отмечены в возвращаемым при сем списке красными чернилами, в Пет. Публ. Библиотеку, а также в доставлении в Д-ть двух книг под заглавием: Biblia Sacra Lugduni (из отд. Св. Писание № 1) и Bonaparte et sa famille (из отд. История № 43).

В. Дир. И. Альбединский¹⁷

Нач. Отд. К.Д. фон де Флаасс

*

Министерство

Народного Просвещения

~~~~

Управление

Императорской

Публичной Библиотеки

16 сентября 1904 года

№ 2257

В Департамент Духовных Дел
Иностранных Исповеданий

В ответ на отношение от 18 февраля сего года за № 641, имею честь уведомить Департамент Духовных Дел Иностранных Исповеданий, что ИМПЕРАТОРСКАЯ Публичная Библиотека с благодарностию примет все книги, одчеркнутые синим карандашом в возвращаемом при сем каталоге, так как таковых в Библиотеке не имеется.

Директор Кобеко

Секретар Н. Каринский

¹⁷ Z pewnością chodzi o Ipolita Pietrowicza Albiedinskiego, wcześniej m.in. cenzora ksiąg religijnych, od 1894 r. wicedyrektora Департамента Духовных Дел Иностранных Исповеданий – Departamentu Spraw Duchownych Obcych Wyznań w MSW.

*

М.В.Д.

~~~~~  
Войть Гмины  
Климонтов  
Сандомирского Уезда  
Радомской Губернии

В Департамент  
Духовных Дел

~~~~~  
№ 6074
Ноября 24 дня 1904 г.
Климонтов
с почтовую станцією.

6509

На основании предписания Г. Начальника Сандомирского Уезда от 5 августа с.г. за № 5017, имею честь при сем представить две книги под заглавием: „Biblia sacra Lugduni” 1546 года и „Вуонапарте et sa famille”, из библиотеки Климонтовскаго упраздненнаго монастыря Доминиканов.

Войть Гмины М. Марынов...
Гминный Писарь Верд....¹⁸

*

Канцелярия Варшавскаго
Генерал-Губернатора
по 5 Делопроизводству
26 января 1905 г.
№ 1758
Варшава.

623

В Департамент Духовных Дел
Иностранных Исповеданий

Канцелярия по приказанию Главнаго Начальника края, препровождая при сем списке Климонтовской помонастырской библиотеки, Сандомирскаго уезда, Радомской губернии, уведомляет Департамент, что по сообщению Радомскаго Губернатора все книги, отмечены по этому списку красными чернилами, отправлены в ИМПЕРАТОРСКУЮ Публичную Библиотеку, и за сим две книги под заглавием: „Biblia sakra Lugduni” и „Вуонапарте et sa famille” высланы в Департамент Духовных Дел Иностранных Исповеданий. Последняя посылка с означенными книгами сдана на Климонтовскую почтовую станцію 26-го ноября минувшаго года.

---

¹⁸ Podpisy nieczytelne.

К сему Канцелярия присовокупляет, что по донесению Сandomирской Епархиальной Консистерии одной книги под заглавием „Homiliae Lipsiae” в монастырской библиотеке не оказалось.

Директор Евли...
Делопроизводитель Скр...¹⁹

BIBLIOGRAFIA

- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Centralne Władze Wyznaniowe, syg. 0233.
Rosijskij gosudarstwennyj istoričeskij archiw w Petersburgu, fond 821, opis 125, dzieło 3018.
Bracia Załuscy. Ich epoka i dzieło. Zbiór studiów, red. D. Dukwicz, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2011.
KUKLIŃSKI W., *Miasto prywatne Klimontów i jego kościoły*, Sandomierz 1911 (odbitka z „Kroniki Diecezji Sandomierskiej”).
NIEBELSKI E., *Tunka. Syberyjskie losy księży zesańców 1863 roku*, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2011.
RADWAN M., *Deportacja księgozbioru lubelskich dominikanów (1886-1888)*, w: *Lublin a książka*, red. A. Krawczyk, E. Józefowicz-Wisińska, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004.
WÓJCIK W., *Włączenie zbiorów poklasztornych do Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1 (1960), nr 2, s. 50-65.
Wikipedia: „Biblioteka Załuskich”.

“THE SHIPMENT” FROM KLIMONTÓW TO RUSSIA IN 1904. AN EPISODE FROM THE HISTORY OF KLIMONTÓW DOMINICAN MONASTERY

Abstract. The text describes the story of secularization of the library in the Dominican monastery in Klimontów (recognized as a permanent monastery during 1864 secularization) in the Sandomierz region after the death of the last friar in 1901 and the takeover of the most valuable books by Petersburg Public Library. The text contains copies of the documentation (in Russian) illustrating the legal details of the process, including the titles of the book and the shipment of the most valuable items to Petersburg. It also presents the institutions partaking in the process: Russian (including Foreign Affairs Ministry) and Polish, like Sandomierz Bishop’s Consistory and the mayor of Klimontów, who shipped the books via mail to Petersburg. According to the appended documents, two books were sent to Petersburg; the shipment of others was stopped by the revolution of 1905 in Russia and the Kingdom of Poland. Probably the rest of the Dominican books from the Klimontów collection were transferred to the Sandomierz Seminary.

Keywords: 19th century; Tzar’s secularization of monasteries; monastery book collection; plundering of national goods; publication of documents; Klimontów; Petersburg

Translated by Hubert Kowalewski

¹⁹ Podpisy nieczytelne.